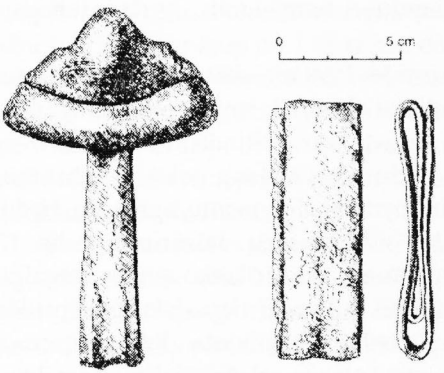

Pav. 9. Kalavijo rankena ir geležtė iš Kernavės.
Fig. 9. Hilt and blade of a sword from Kernavė.

parazitologiniams tyrimams. Nustatyta, kad žmogus buvo užsikrėtęs žarnyno parazitu: išmatose rasta kaspinuočio lervų.

Tirtojo kiemo teritorijoje augo 2 vidutinio didumo medžiai. Pirminis sluoksnis nuklotas išvirtusiais medžiais, virš kurio buvo pradėtas formuoti kiemas.

Tik po platesnių archeologinių tyrinėjimų galima būtų nustatyti XIII–XIV a. čia gyvenusių žmonių veiklą ir kodėl jie įsikūrė nuošalioje vietoje.

Dalia VAIČIŪNIENĖ

Exploration of Upper Town of Kernavė in 1998

During the last two years the area of 223 m^2 was excavated and the depth of 2,7 m was reached. The habitation zone of half a meter was found in the depth of 1,6-2 m beneath the alluvial layer.

During the exploration a yard of a mediaeval farm surrounded by a fence was discovered. The area was rich in finds: 557 items in total were found. They were tools, weapons, ornaments, leather shoes, fragments of wooden dishes. According to the results of the exploration, the farm is dating from the end of the 13-14th centuries.

Ernestas VASILIAUSKAS

ŽVALGOMIEJI TYRINĖJIMAI RAKTUVĖS (ŽAGARĖS) PILIAKALNYJE 1999 M.

1999 m. buvo vykdomi archeologiniai žvalgomieji tyrinėjimai vadinamajame Raktuvės piliakalnyje (Joniškio r., Žagarė). Jau nuo XIX a. pabaigos teigiama, kad šiame piliakalnyje XIII a. II pusėje buvo įsikūrusi rašytiniuose šaltiniuose minima žiemgalių Raktės pilis.

Deja, nuo 1801 m. veikiančios katalikų kapinės bei aikštelėje pastatyta koplyčia deformavo piliakalnio šlaitus, suardė kultūrinius sluoksnius. Todėl tyrinėjimų užduotis buvo nustatyti, kur ir kiek yra išlikę kultūriniai sluoksniai. Buvo ištirtas 44,9 m² plotas (3 plotai bei 8 šurfai).

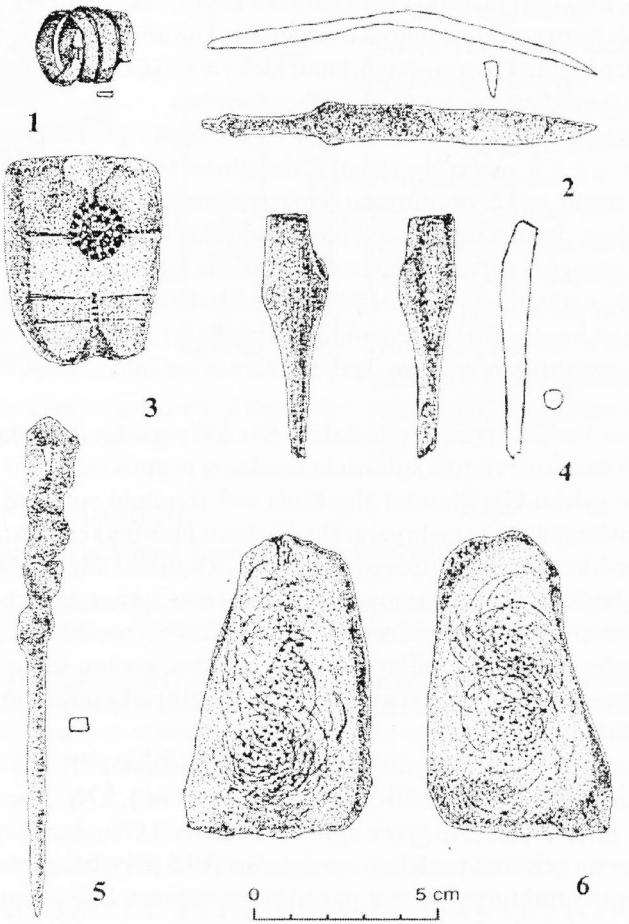
Piliakalnio aikštelėje tirta teritorija aplink koplyčią bei koplyčios viduje (šurfai Nr. 1, 2, 8, 9; plotas Nr. 1), kur iš viso ištirtas 16,5 m² plotas. Tyrinėjimų metu paaiškėjo, kad čia kultūriniai sluoksniai yra suardyti. Įžemis pasiektas 1–2 m gylyje. Tyrinėtame plote Nr. 1, koplyčios fasadinėje dalyje, 0,2 m gylyje, atsidengė iš netvarkingai sudėtų akmenų lyg grindinys, lyg pamatai. Nieko, išskyrus kaltines vinis, kas padėtų tiksliai datuoti radinį, nebuvo rasta. Greičiausiai turėtų būti panašaus laikotarpio kaip ir koplyčia. Tyrimų metu aikštelėje rasta brūkšniuotosios, lipdytos, žiestos keramikos šukių bei gyvūnų kaulų.

Trijose vietose tyrinėta piliakalnio Š ir ŠV papėdės dalis, kur ištirtas 14,4 m² plotas. Šioje vietoje kultūrinių sluoksnių neaptikta. Įžemis pasiektas 0,7–1,1 m gylyje. Greičiausiai sluoksnis virš įžeminio susidarė slenkant piliakalnio šlaitams. Čia rasta gargažių, žiestos ir lipdytos keramikos, gyvūnų kaulų. Papėdės Š dalyje tyrinėtame plote Nr. 2 aptiktas kapinių šiukšlynas, kuriame, be XIX–XX a. datuojamų daiktų, buvo aptikta ir archeologinių radinių: keramikos, kaulinio smeigtuko ruošinys (pav. 10: 4), žalvarinis įvijinis žiedas (pav. 10: 1), pilko šiferio fragmentas, gyvūnų kaulų. Perkasos ŠV kampe aptiktas netvarkingas iš nedidelių akmenų sudėtas lyg grindinukas.

Nesuardyti kultūriniai sluoksniai aptikti piliakalnio R ir Š šlaituose, kur buvo ištirtas 14 m² plotas. R šlaite (čia ištirta 4 m²), Š Nr. 5 jie atsidengė 1,6–2,1 m gylyje, 1,8–2,3 m gylyje aptiktas iš akmenų krautas židinys, o jame – tarp degėsių geležinis lazdelinis smeigtukas (10:5 pav.) bei gyvūno kaulas. Šie sluoksniai turėtų priklausyti papėdės gyvenvietei, kuri vėliau, įrengus kapines, buvo užpilta žemėmis.

Tyrinėtame Š šlaite (plotas Nr. 3, kur ištirtas 1×10 m plotas) aptikti 7 kultūriniai sluoksniai. 1-asis ir 2-asis yra supiltiniai, suformuoti XIX–XX a. Jie buvo 1,1–1,2 m storio viršutinėje šlaito dalyje, o apatinėje – 0,6–0,7 m.

3-iasis buvo juodos spalvos su smulkiais degėsiais. Jis neryškiai pereina į 4-ąjį sluoksnį, kuris yra pilkai gelsvos spalvos, maišytas su smėliu. Jame

Pav. 10. Radiniai iš Raktuvės (Žagarės) piliakalnio: 1 – įvijinis žalvarinis žiedas, 2 – įtveriamasis geležinis peilis, 3 – akmeninė liejimo formelė, 4 – kaulinio smeigtuko ruošinys, 5 – geležinis lazdelinis smeigtukas, 6 – kaulinė plokštelė.
Fig. 10. Finds from Raktuvė (Žagarė) Hill-fort: 1 – spiral brass ring, 2 – hafted iron knife, 3 – stone casting mould, 4 – blank of a bone pin, 5 – iron crook-like pin, 6 – bone plate.

buvo degėsių, apdegusio molio tinko fragmentų. Šie sluoksniai pasižymėjo radinių gausumu: žiestos, lipdytos lygiu paviršiumi keramikos, gyvūnų kaulų (ypač stambių), geležinė sagtelė, žalvarinių pasaginių segių adatų, geležinė sagties adata, geležinių įtveriamųjų peilių (10:2 pav.). Sluoksniai buvo nevienodo storio: ploniausi viršutinėje šlaito dalyje – 0,7–0,8 m, o storiausi apatinėje – 1,1–1,35 m.

5-asis sluoksnis buvo juodos spalvos, su gausybe degėsių bei suvirtusių sudegusių rąstelių (14×4, 10×4, 20×4, 16×4–6, 30×4 cm dydžio), smulkiais apdegusio molio tinko fragmentais. Jame rasta: žiestos keramikos (dalis ornamentuota bangelės ornamentu), gyvūnų kaulų, dantų, kaulinė plokštelė (10:6 pav.), akmeninė liejimo formelė (10:3 pav.), neaiškios paskirties rutulio formos metalinis dirbinys. Šis sluoksnis buvo storiausias kv. A2–3 – 0,41–0,48 m, ploniausias kv A 4–6 – 0,13 m, kur jis baigiasi.

Po juo buvo kietas lyg suplūktas 6-asis sluoksnis, maišytas su žvyru. Radinių labai nedaug (apdegusių ir neapdegusių gyvūnų kaulų, lipdytos lygiu paviršiumi keramikos). Šis sluoksnis storiausias buvo viršuje 0,78–0,9 m, ploniausias – 0,3 m apačioje. Kv A1, t. y. piliakalnio aikštelės pačiame pakraštyje, 2,55–2,85 m gylyje atsidengė sukrauti 40×20, 25×15, 21×18, 26×10, 11×6, 6×5, 5×3, cm dydžio akmenys. Po jais buvo 4 labai ploni sluoksniai.

7-asis sluoksnis šviesus smėlis su žvyru. Radinių buvo nedaug – smulkių gyvūnų kaulai. Po juo įžemis – smėlis ir stambus žvyras.

Perkasos apačioje, kv. A7–8 1,9 m gylyje, šlaitas sukrautas iš 32×18, 28×28, 28×15, 18×6, 12×8, 6×7, 6×3 cm dydžio akmenų, tarp jų buvo supiltas geltonas smėlis.

Taigi, remiantis gautais duomenimis, galima teigti, kad nesuardyti kultūriniai sluoksniai veikiančių kapinių teritorijoje yra išlikę piliakalnio Š–ŠV, R šlaituose bei R papėdėje. Tyrinėjimų metu surinkta medžiaga šį paminklą leidžia datuoti keliais periodais: 1) vėlyvuoju žalvario amžiumi–ankstyvuoju geležies amžiumi (pagal kaulinio smeigtuko ruošinį, 750–250±250 m. pr. Kr.); 2) viduriniuoju geležies amžiumi; 3) vėlyvuoju geležies amžiumi (pagal liejimo formelę, XI–XIII a.). Periode iki Kr. čia gyveno Brūkšniuotosios keramikos kultūros žmonės, vėliau – žiemgaliai.

Ernestas VASILIAUSKAS

Survey in Raktuvė (Žagarė) Hill-fort in 1999

In 1999, Raktuvė Hill-fort (Joniškis district, Žagarė) was explored. The total area explored of 44,9 m^2 covered the flat hilltop, the foot and the slopes of the hill-fort. In many places the habitation zones were destroyed by the Catholic cemetery founded in 1801. The undisturbed habitation zones were found in the eastern and north-western slopes of the hill-fort. During the exploration, a lot of archaeological finds as brushed and plain surface pottery (part of it decorated by wave pattern and stamps), a bone plate, a stone casting mould, a half-finished bone pin, an iron crook-like pin, pins of a penannular brooch, a brass spiral ring, dross, bones of animals, etc were found. According to the material collected during the exploration, this site can be dating from several periods: 1) Late Bronze Age – Early Iron Age (750-250±250 BC); 2) Middle Iron Age; 3) Late Iron Age. During the period before Christ there lived people of Brushed Pottery Culture, later Semigallians came.

Gintautas ZABIELA

LOKĖNĖLIŲ PILIAKALNIO TYRINĖJIMAI

Lokėnėlių piliakalnis (Jonavos r.) archeologams lieka mažai pažįstamas objektas. Seniausias žinomas šių apylinkių žemėlapis, parengtas apie 1865 m., rodo, kad piliakalnis tuo metu buvo neapaugęs, Lokio upelis neužtvenktas. Piliakalnio PR papėde ėjo senasis Ukmergės–Jonavos kelias. Bene pirmasis 1952 m. liepos mėn. Lokėnėlių piliakalnį žvalgė P. Tarasenka. Jis piliakalnį aprašė, padarė jo planą. Vėliau 1971 m. žvalgė LII. Dar kartą 1984 m. jį žvalgė MMT (vadovas A. Merkevičius), kuomet buvo aptikta ir 1987 m. į archeologijos paminklų sąrašus įrašyta mažiausiai 5 ha piliakalnio papėdės gyvenvietė, esanti PR piliakalnio papėdėje, Neries slėnyje, abipus Lokės upelio. Šios žvalgomosios archeologinės ekspedicijos ataskaita liko neparašyta, tad konkretesnių duomenų apie papėdės gyvenvietę nėra.

Piliakalnis įrengtas molingos aukštumos kyšulyje, esančiame tarp Neries dešiniojo kranto slėnio ir Lokės upelio kairiojo kranto. Šlaitai statūs, iki 30 m aukščio, atrodo, dirbtinai pastatinti, PR pusėje išlikę natūralūs. ŠV–V pusėse jie nugriuvę, labai statūs, kai kur net eroduojantys. Piliakalnį nuo ŠR pusėje esančių aukštumų skiria 13 m pločio viršuje, 5 m pločio dugne,